

"הסוסים הדוהרים" והתקיפה שנכשלה: הסיבות להסכם המסתמן

written by פרופ' זכי שלום | 05.10.2025

בתום מלחמת העצמאות, על רקע האופוריה שאחזה בציבור לרגל הניצחון על "שבע מדינות ערב", פנה בן גוריון בשאלה, רטורית באופייה, אל קציני צה"ל הבכירים: "קץ המלחמה?" הוא תהה, "וכי יש מלחמה שלא קדם לה שלום? המסר שלו היה ברור: השמחה על הניצחון במלחמה מוקדמת מדי. העוינות של העולם הערבי כלפי מדינת ישראל תימשך גם לאחר התבוסה, והם ימשיכו לשאוף להשמיד את מדינת ישראל. זו השאיפה הבווערת בקרבם, ועתה נוסף לה הרצון לנקום על ההשפלה שספגו. היום, קרוב לשבעים ושמונה שנים לאחר אותו אירוע, דומה ששום דבר לא השתנה, וניתן לשאול בדיוק אותה שאלה ביחס לעתיד יחסינו עם רצועת עזה.

ראש הממשלה נתניהו צדק לחלוטין בקביעתו אמש (מוצאי שבת) כי מי שהביאו להסכם בעניין שחרור החטופים וסיום המלחמה בעזה הוא בראש ובראשונה צה"ל ושאר זרועות הביטחון של מדינת ישראל. ברור לנו ששום דבר לא היה קורה אלמלא צה"ל פעל כפי שנדרש מצבא במדינה דמוקרטית: להביע עמדות בעד ונגד ככל שיחפוץ עד לקבלת החלטה. ואולם, בסופו של דבר, לאחר שהתקבלה ההחלטה ¹ לבצע אותה ולממש אותה כרוחה וכלשונה.

הפריצה לעיר עזה שינתה במידה רבה את כללי המשחק שהתגבשו ביחסי ישראל והחמאס. עזה היא העיר המאכסנת בתוכה את "הלב הפועם" של ממשלת חמאס על כל שלוחותיה. זו העיר המאכלסת רבים מבני המעמד הבינוני והעליון של האליטה הביורוקרטית של עזה. במגדלי המגורים שנהרסו חיו משפחות שניהלו רמת חיים גבוהה יחסית ונהנו מסוג מסוים של חסינות בשנתיים האחרונות. לא עוד. גם אל ליבם חדרה חרבו המשוונת והחדה של צה"ל.

ראוי לציין גם את מה שנראה כמהלך של זרועות הביטחון, בהקמה ובחימוש של כוחות פנימיים, כנופיות דמים המהוות חלק ממארג החיים ה"שגרתי" ברצועה ² כאופוזיציה לחמאס, ובראשם מי שמכונה "אבו שבאב". הללו החלו במערכה רווית דמים, שקטה ואכזרית, נגד החמאס. במלחמתם זו, כך דווח בתקשורת, הם אינם חוששים עוד לבקש סיוע צבאי ישיר של ישראל. אם נתון זה יאומת הוא יבטא שבר עמוק בחברה הפלסטינית שהייתה עד כה הומוגנית ואוהדת לחמאס.

בתוך "מצעד הברכות" לגורמים שהביאו להסכם ניתן לציין גם את נטישת המדיניות הנאיבית משהו שאפיינה את התנהלותה של ישראל בעבר מול החמאס. מדיניות זו אפשרה לחמאס למשוך זמן ולהוליך אותנו שולל במשך חודשים ארוכים. מדינת ישראל, ובעיקר צה"ל, כך ניתן להתרשם, מקרינה עתה מסר ברור: לא עוד השלמה עם סחבת ומריחת זמן. המדיניות הנאיבית פינתה את מקומה למדיניות הרבה יותר אסרטיבית והתקפית. "הסוסים הדוהרים", עליהם דיבר הרמטכ"ל משה דיין בשנות החמישים, שבו לזירה והם דוהרים בה בעוצמה ובנחישות שמזמן לא ראינו.

אינני יודע עד כמה, אם בכלל, ומתי בדיוק, עודכן הנשיא טראמפ לגבי התקיפה של ישראל בקטאר. בכל מקרה, תקיפה זו שהוגדרה ככישלון, תיזכר, להערכתי, כנקודת מפנה רבת חשיבות במלחמה. התקיפה מממשת עקרון חשוב במורשת הביטחונית של דוד בן גוריון ביחסיה של ישראל עם ארצות הברית: עלינו להפגין עיקשות ונחישות בנושאים חיוניים לנו, ונכונות לוותורים בנושאים שוליים יחסית. התקיפה העבירה מסר ברור הן לממשל טראמפ והן לקטאר: בסוגיות הנוגעות לביטחון ישראל לא תוכל ישראל לוותר גם לידידים קרובים מאוד. לעומת זאת, אם נדרשת התנצלות שאינה פוגעת בביטחון ישראל, היא תינתן, גם אם היא כרוכה בפגיעה ב"כבוד הלאומי". לא ניתן להבין את המפנה בעמדות קטאר מבלי להתייחס לתקיפה מוצלחת זו.

להסכם יש גם מעטפת בינלאומית חשובה. הוא מתגבש על רקע רוחות מלחמה ערות המנשבות בעולם בימים אלה, בעיקר באירופה. בחודשים האחרונים חדרו כטב"מים לשטחן הריבוני של כעשר מדינות באירופה וביניהן: פולין, דנמרק, לטביה, גרמניה, בלגיה, פינלנד, אסטוניה, רומניה, נורווגיה וצרפת.

מזכ"ל נאט"ו מארק רוטה הגדיר את חדירות הכטב"מים כ"בעיה בטחונית חדשה וחמורה". נשיא רוסיה פוטין הכחיש מעורבות כלשהי של ארצו בשיגור הכטב"מים. הוא טען שזו "היסטריה המכוונת להצדיק את הגדלת התקציב הצבאי של נאט"ו". ואולם, במקביל, הוא שיגר את שר החוץ שלו, סרגיי לברוב לאיים שרוסיה תנחית "מהלומה ניצחת" על כל מדינה שתפגע ברוסיה.

בנסיבות אלה ניתן בהחלט להבחין במאמץ של מנהיגי אירופה להתריע על הסכנות העומדות בפני היבשת. בכינוס שנערך לאחרונה לציון 35 שנה לאיחוד גרמניה הדגיש מנהיג גרמניה פרידריך מרץ כי "אירופה אינה נמצאת במצב של שלום עם רוסיה". מנהיג צרפת, עמנואל מקרון הדגיש את הצורך של אירופה להתאחד ולשלב כוחות כדי לעמוד מול האתגרים שמציבים בפניהם "משטרים אוטוריטריים".

רוחות המלחמה הגיעו עד מהרה גם לחופי ארצות הברית. על רקע כישלון מאמציו להביא לסיום המלחמה באוקראינה, והאיומים הנשמעים מכיוונה של סין החליט ממשל טראמפ "לשנות כיוון" באורח משמעותי. ב-5 בספטמבר 2025, הודיע הנשיא טראמפ על החלטתו לשנות את שמו של משרד ההגנה (Department of Defense) למשרד המלחמה (Department of War).

בשבוע האחרון חידד שר המלחמה של ארצות הברית, פיט הגסט (Pete Hegseth) את המסר של הנשיא: עידן "מחלקת ההגנה" הוא הדגיש בפני מאות גנרלים של צבא ארצות הברית, חלף לבלי שוב. תפקיד מערכות הצבא של ארצות הברית, הוא להיערך למלחמה ולנצח בה ² לא לעסוק בדיפלומטיה ובמדיניות חברתית. אין לנו זמן, הוא הדגיש, הסכנות הולכות וקרבות.

מגמה זו שקיבלה ביטוי במה שנראה כדוקטרינה של "שלום באמצעות עוצמה" (peace through strength) תואמת לחלוטין את עמדת ממשלת ישראל בהקשר למדיניות כלפי החמאס. הסכמה זו מעניקה לישראל מרחב תמרון מדיני שמעולם לא היה בעימות מלחמתי כלשהו בעבר.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 05.10.2025.